

El retorn vist per dos escriptors

Pere Calders

Premi Sant Jordi 1963.

El meu compare m'ha contat que vostè és intel·ligent i treballador. Si porta feina, no cal res més. És cert que vostè està relacionat amb editorials?

—Sí.

—Doncs treballi per a vostè, no es cremi més al servei dels altres, que són una colla de voltors. En les artes gràfiques, l'*offset* és el procediment del futur. D'això ja fa anys que me'n vaig adonar, quan vaig canviar-lo per la impremta. Però ara he deixat el timó, l'he abandonat. Què se me'n dóna, a mi, de l'*offset*? Tanmateix, el taller és aquí, es troba a punt, net de problemes i en marxa. No seria una llàstima que es perdés perquè jo he arribat a un estadi superior i els meus fills són una bola de desgraciats?

—Però què es el que espera de mi, senyor Trejo? Què hauria de fer jo?

—El que vulgui! Agafi el taller, faci'l rodar, guanyi els diners a mans plenes. Per una cosa així, no és costum que ningú es faci pregar.

En Deltell estava desconcertat. No ho veia clar, però s'aferrava a la seva il·lusió. D'altra banda, allò no era rar a Amèrica: de vegades, algú picava de peus a terra i sortia petroli, o bé queia al riu i trobava or. Havia sentit parlar de generosos protectors, de fabulosos mecenages comercials, de fortunes que baixaven del cel com una pluja i només s'havia de parar la mà.

Sí, tot semblava rendir-se a favor seu. Devia ser el moment somniat, una rifa disfressada que l'atzar organitzava a benefici seu. Hauria estat absurd girar-se d'esquena, inventar objeccions o posar obstacles a la sort. En Deltell havia sentit tantes històries singulars!

En Fageda ho deia sempre: «A Amèrica, tot consisteix en estar a l'aguait darrera d'una mata i, quan passa l'oportunitat, saltar-li al coll». Un petit rosec encara feia crides desesperades a l'enteniment d'en Deltell, però procurava tapar-se les orelles, per evitar que els dubtes li fessin perdre aquell tren daurant que s'acabava d'aturar davant seu, per prendre passatge.

En Deltell va estar una estona a la parada de l'autobús. De sobte, li vingué la pruija de caminar i va anar-se'n a peu. Tenia una exaltació joiosa; embastava tot de projectes, sense ordre, sense sospesar-ne cap a fons. No era pas dubtós del que diria l'endemà al seu providencial benefactor. Això ho tenia ben decidit. «Quinze mil *pesos* cada mes! —pensava—. Passant com passem ara, en podria recollir deu mil, que en un any sumarien cent vint mil *pesos*»

Alentí el pas, sota els efectes de l'emoció. En un parell d'anys, en tindrà prou per a poder retornar a Catalunya. Però per a retornar-hi amb el cap alt dels triomfadors procedents d'Amèrica; es podria establir bé, sense oblidar la prudència de cara a la vellesa. Calculà el canvi: més d'un milió de pessetes! Quí sap si no valdria la pena esperar tant... Amb mig milió també s'arreglaria, sobretot ell, que tota la vida havia estirat els ingressos. Era la rifa somiada, que li havia caigut a les mans!

Es clar que, per molt que s'esforcés a ban-

fer l'aperitiu cada dia i el seu pare el va cridar a banda i li preguntà severament: "Aquestes coses apreneu a Mèxic?" En una altra ocasió, en Boixens va donar una propina a la dona que li venia el diari i el seu cunyat s'escandalitzà: "Amb aquests aires de nou ric ho espatlleu tot—va dir-li. Entre vosaltres i els turistes, fareu apujar els preus..."

— Però tot això no té importància — re-

pliquà en Deltell —. Són petites topades pròpies de la readaptació.

— No ho creguis. A més, el fill d'en Boixens trobà el país antiquat. No se sabia avenir que encara hi hagi carrers empedrats, les cases li han semblat incòmodes i velles i la gent carregada de romanços, envidiosos no se sap ben bé per què. Això que encara es mudin per anar al cinema li va fer l'efecte d'un provincialisme deplorable.

Els darrers tocs per a l'estrena de la versió en català de La femme du boulanger, de Marcel Pagnol. Eugeni Judas, al centre, flanquejat, a esquerra i dreta, per Joaquim Moreno, director d'escena, i Ricard Escoté, escenògraf.

